

Gezicht op Benschoop, 1744, Hendrik Spilman, naar Jan de Beijer, 1750 - 1792, Rijksmuseum

Van de voorzitter

Er is de laatste maanden hard gewerkt in onze vereniging. Daar kunt u over lezen in deze nieuwsbrief.

Een aantal van deze activiteiten hadden we gepland. Maar als je het belang van het behoud van cultuurhistorische waarden verdedigt, moet je soms ook reageren op plannen van anderen. De laatste maanden was dat nogal wat: B&W van Lopik willen de heul van de monumentenlijst afhaken en de provincie heeft twee plannen voor werkzaamheden in de uiterwaarden bekendgemaakt.

Dat betekende dat het bestuur en onze werkgroep Monumenten & Omgevingswet overuren moesten maken.

Dat maakt dat het nu de topprioriteit van het bestuur is geworden om er een aantal bestuursleden en/of vrijwilligers bij te vinden. Dat is echt nodig, want zoals het nu gaat, kan niemand langdurig een vereniging runnen. Op zich hoeft bestuurswerk in onze vereniging niet veel werk te zijn, maar dat vereist wel dat het werk over genoeg mensen verdeeld wordt. Het oppakken van losse taken of inhoudelijke bijdragen kan ook helpen. Overleg eens met ons als u iets wilt bijdragen, wij vinden vast iets passends.

We hopen dan ook dat we in de volgende nieuwsbrief nieuwe bestuursleden kunnen aankondigen.

Wim Scholten

IN DEZE NIEUWSBRIEF

- Agenda evenementen
- Visiedocument de heul
- SAS en JAK: Provinciale natuurbouw-projecten in de uiterwaarden
- Verslag lezing grenzen
- Leden
- Contact

Eerstvolgende lezing

Woensdag 17 juni in Benschoop:
Verduurzaming historische panden door Emile Brouwer (pagina 3).

Visiedocument over de heul in de Lekdijk

In [onze vorige nieuwsbrief](#) hebben we het plan van B&W besproken om de heul van de gemeentelijke monumentenlijst af te halen. B&W heeft de samenwerking met de provincie en het hoogheerraadschap om de heul te restaureren opgezegd. In deze samenwerking stelden de laatste twee organisaties samen ongeveer €250.000 beschikbaar.

Het bestuur heeft daarop [een brief aan de gemeenteraad](#) geschreven die op 10 maart in de raad is besproken. Het onderwerp werd toen aangehouden om er na de raadsverkiezingen op terug te komen. Vervolgens stond de heul op de agenda van de gemeenteraadsvergadering van 9 juni. B&W presenteerde een tijdslijn en een aantal documenten met een overzicht van de gang van zaken in de afgelopen decennia.

De Werkgroep Monumenten & Omgevingswet van onze vereniging heeft een visiedocument ontwikkeld onder de titel [“Gebiedsanalyse en visievorming de heul”](#). Dit is ook aan de raad en B&W gestuurd.

In dit document wordt duidelijk gemaakt waarom de heul en omgeving van groot historisch belang zijn voor Lopik en op nationaal niveau. Daarom moeten ze dus behouden blijven. De geschiedenis ervan wordt beschreven en de onderdelen waaruit het geheel bestaat. Dit wordt tegen de achtergrond geplaatst van de gemeentelijke Omgevingsvisie.

Deze omgevingsvisie hecht grote waarde aan het behoud van het open veenweidelandschap en de eigen identiteit van de gemeente. Daarbij wordt het behoud van de cultuurhistorisch erfgoed expliciet genoemd. Daarnaast wordt ook de bevordering van recreatie en toerisme genoemd, waarvoor de aanwezigheid van monumenten zoals de heul natuurlijk ook van belang is. De plannen van B&W voor de heul zijn dus in strijd met de gemeentelijke omgevingsvisie.

Ons visiedocument ontleedt ook de financiële kant van het geheel en constateert dat de restauratie geen “tonnen” hoeft te kosten, zoals B&W eerder in de raad hebben gezegd, maar dat de kosten op prijspeil van 2021 € 134.900 excl. BTW bedragen. Rekening houdend met de inflatie voor bouwkosten zou dat nu neerkomen op ruwweg €180.000 – €190.000 inclusief BTW (Dit is slechts indicatief bedoeld).

Onze voorzitter heeft opnieuw ingesproken en bepleit dat de heul op de monumentenlijst blijft staan, dat de restauratie van de heul wordt doorgezet, maar zonder allerlei toeters en bellen die het geheel duur maken, en dat het gebied rond de heul wordt aangewezen als beschermd cultuurhistorisch landschap. Met een aantal partijen is afgesproken dat we gezamenlijk aan een initiatiefvoorstel gaan werken.

Agenda

Voor de rest van het jaar zijn de volgende lezingen gepland. De toegang is gratis voor leden. Niet-leden betalen € 7,50. Graag vooraf aanmelden (ook leden) via de link bij het agendapunt op de website of via info@historisch-lopik.nl (vanaf 1 maand voor de datum).

Woensdag 17 juni 2026

Emile Brouwer, Het verduurzamen van oude panden met behoud van het historisch karakter. Er bestaan veel spookverhalen over de problemen van comfort in oude panden. Dé ideale manier van verduurzamen bestaat niet, maar er zijn mogelijkheden, waarvoor Emile tips, ideeën en voorbeelden geeft.

Locatie: Dorpshuis XXL, Oranje-Nassaustraat 31, Benschop, start 20.00 uur.

[Info en aanmelden lezing Verduurzamen](#)

De oude manier van je wat opwarmen: zittend op een stoof en als je geluk had een warm kopje thee erbij.

Joseph de Groot, Meisje zittend op een stoof, op haar schoot een koffiemolen, 1838 – 1899, Rijksmuseum

Woensdag 11 november 2026

Cobie van Lent-Schwarze, De geschiedenis van Huis te Vliet. Begonnen als een donjon eind 13^e eeuw heeft dit huis veel gedaantewisselingen ondergaan.

Locatie: Buurthuis d'Ouwe School, Lopikerweg Oost 181, Lopikerkapel.

U kunt in het lokale museum ook archeologische vondsten zien uit de 14e en 15e eeuw, die zijn opgegraven op de locatie van Hofstede te Vliet.

[Info en aanmelden lezing Huis te Vliet](#)

Zaterdag 12 september 2026

Open Monumentendag wordt in Jaarsveld georganiseerd door Stichting Kunst en Cultuur Lopik. Als Historische Vereniging zullen wij een bijdrage leveren in de vorm van een expositie over de geschiedenis van de heul en de waterhuishouding in de polders Wiel en Vogelzang.

Provinciale plannen voor de uiterwaarden

De provincie heeft in de afgelopen twee maanden plannen gelanceerd voor natuurverbetering in de uiterwaarden. Deze plannen zijn verdeeld over twee afzonderlijke projecten: Salmsteke – Schoonhoven (SAS) en Jaarsveld – Klaphek (JAK). Het bestuur steunt het idee van natuurontwikkeling volledig, maar daarbij moet de cultuurhistorie niet uit het oog worden verloren. Daarom heeft de vereniging voor beide projecten een zienswijze ingediend. In beide gevallen heeft dit geleid tot een uitnodiging voor een gesprek.

SAS

Voor het traject Salmsteke – Schoonhoven is vooral de omgeving van de heul van belang. We bespreken het plan binnenkort met de projectmanager van dit project. We zullen haar ons visiedocument over de heul geven. Naar verwachting zullen zich hier weinig problemen voordoen.

Benedenboezem (uitwatering) van de heul

JAK

Van het traject Jaarsveld – Klaphek vraagt de Grote Inlage de meeste aandacht. Hier bevinden zich diverse plekken die van cultuurhistorisch belang zijn, of zouden kunnen zijn.

19^e eeuwse uitwateringssluis

De grote Inlage is het stuk uiterwaard tussen Jaarsveld en de Uitweg. De dijk is hier in 1324 na een aantal grote dijkdoorbraken teruggelegd, om ruimte te maken voor de rivier. Niet voor niets heet het op die plek achter de dijk “Kortland”!

Het is vermoedelijk de enige plaats in Nederland waar de langgerekte poldersloten van de middeleeuwse ontginningen ook buitendijks doorlopen.

De Lek is namelijk bijna de enige grote rivier die grenst aan copen-ontginningen. Tot 10 jaar geleden was ook de Bossenwaard bij de Vianense brug zo'n plek, maar in 2015-2016 zijn hier een aantal hoogwatergeulen gegraven, waardoor hier nu geen middeleeuwse poldersloten meer zijn.

De provincie heeft de plannen in de Brugkerk in Lopik gepresenteerd. Daar werd door een medewerker gesteld dat er wel archeologisch vooronderzoek had plaatsgevonden, maar geen historisch onderzoek. Om die reden heeft het bestuur vervolgens een zienswijze opgesteld.

De projectleiding komt daar nu op terug en zegt dat er wel historisch onderzoek heeft plaatsgevonden.

Het is niet duidelijk wat dat onderzoek heeft opgeleverd en hoe met de uitkomsten rekening wordt gehouden.

Uit ons eigen onderzoek blijkt dat er heel wat te vinden is. Behalve oeroude buitendijkse polder-slotten, heeft er ook de veerweg gelopen naar het veerhuis van het Lexmondse veer, en op een andere plaats was de aanlanding van het Kersbergseveer.

Verder was er de steenfabriek Het Oude Werk en het huis Bloemendaal. Wij hebben als inzet dat de poldersloten bewaard en zo nodig teruggebracht worden. Verder is archeologisch onderzoek op een aantal van deze locaties dringend gewenst.

Historisch markante punten in de Grote Inlage (bij de Uitweg)

1. 19e-eeuwse uitwateringssluiss. 2. Noordelijk aanlandingspunt voormalig Kersbergseveer; op de zuidelijke oever stond een veerhuis. 3. Perceel met (sporen van) de oorspronkelijke middel-eeuwse polder-slotten. 4. Plas; er heeft hier ook een bouwwerk gestaan. 5. Locatie steenoven Het Oude Werk. 6. Locatie van Huis Bloemendaal. 7. Locatie van kolenbrandersovens. 8. Tracé oude veerweg. 9. Locatie veerhuis van het Lexmondse Veer.

Lezing Grensverschuivingen in de Middeleeuwen

Op 22 april 2026 vertelde René Kappers ons over de grens tussen Cabauw, Lopik, Willige Langerak en Schoonhoven in de periode 1247-1400. De opkomst was weer geweldig, de grote zaal van 't Witte Paard in Cabauw zat helemaal vol. René Kappers is een absolute expert in de Middeleeuwse geschiedenis van Schoonhoven en deelt zijn kennis graag en op een zeer enthousiaste en onderhoudende manier. De land- en watergrenzen bleken nogal 'dynamisch' te zijn geweest. Hierbij speelde het afwateringsrecht van Jaarsveld een belangrijke rol. Omdat die afwatering in stand moest blijven, kon Schoonhoven alleen uitbreiden door die afwatering helemaal om te leggen van westelijk om de stad naar oostelijk. Hierdoor verschoven de grenzen, maar er werden ook stukjes land weggeven. Hoe kon dat 'zomaar'? Dit had te maken met de zogenaamde 'tweeherigheid' (van 1281 tot november 1479). Met de komst van Nicolaas van Kats had Schoonhoven zowel een Hollandse als een Utrechtse heer (de Bisschop), wat zeer uitzonderlijk was. Deze tweeherigheid was symbolisch terug te vinden (tot 1583) in het stadszegel, wat Kappers illustreerde met afbeeldingen. Tussen Schoonhoven en Willige Langerak was 'aanwas' ontstaan door dichtslibbing. Omdat dit nieuw land was kon de bisschop dit weggeven aan Nicolaas van Kats en zo verschoof de grens van Schoonhoven oostwaarts ten koste van Willige Langerak.

Leden

Wij hebben nu 49 individuele leden en 32 gezinslidmaatschappen. In totaal dus 81. De gezinslidmaatschappen betreffen minimaal 2 personen dus tellen in feite dubbel, waardoor we op 113 feitelijke leden komen.

Alles over de soorten lidmaatschappen en de contributie vindt u op [de website](#), waar u zich ook kunt [aanmelden](#). Dit kan ook bij de lezing-avonden. Voor leden is de toegang tot de lezingen gratis. Anderen betalen € 7,50.

Contact

E-mail: info@historisch-lopik.nl,

Website historisch-lopik.nl

Contact met de voorzitter:

voorzitter@historisch-lopik.nl,

Telefoon: 0348 – 769 029 of
06-48473368

KvK-nummer: 99957361

Ook op [Facebook](#) zijn we te vinden. Volgt u ons? Met een 'vind ik leuk' bij onze berichten vergroten we ons bereik.